

Khioh Hì-bóe-á

◎ Iâu Chì-liông

Ē-kì-tit sè-hàn sí-á, lak-tē-á put-koán-sí lóng tē-pōng-chí. Êng-êng bô tái-chì, thàm thiaⁿ tang, thàm thiaⁿ sai, sì-kè lōa-lōa-sô chhōe khòaⁿ ū siáⁿ hó-khang--ê. Ū chit kang, ē-pōⁿ thak chheh tú pàng-òh, kiáⁿ lōⁿ keng-kòe Hōng-soaⁿ Tiong-chèng-lōⁿ "Tâi-san hì-īⁿ" khòaⁿ tiòh āu-bóe mng-á, chin chē lāng ūi kah ō-khâm-khâm, hit-chūn góa tng hòⁿ-hiân, kóaⁿ-kín kap lāng khiā óa kòe tàu lāu-jiát. Goân-lâi sĩ, koa-hì-pan beh sòaⁿ-tiūⁿ--a, kò mng-kháu--ê, ē thê-chá kúi hun-cheng, kâ hì-īⁿ ê āu-bóe mng-á phah khui, khah bē sòaⁿ-hì ê sĩ, lāng nā chò-hóe kheh óa--lâi mng soah khui bē khui.

Tng beh sòaⁿ-tiūⁿ ê sĩ, pūn kó-chhoe--ê, pūn tát-á kap phah kó--ê, bûn-bú-tiūⁿ ê gâk-su, tái-ke hē sĩⁿ-miā tōa-sè-ê pūn, tōa-sè-ê lóng; chú-chhî-jîn mài-kù giâ--leh tōa-siaⁿ hoah: "To-siā, to-siā ták-ke, chin to-siā hì-siūⁿ lâi phāng-tiūⁿ, bîn-á-chài, bîn-á-chài

kèng-chhiáⁿ chún-sí jip-chō, kék-chèng lú lúi lú chhì-kek, lú lúi lú cheng-chhái!" Góa tī hì-koán ê āu-piah bīn, kap lāng tī hia, nng-kí kha thiāu koán, thiāu kē, tui í-á-kha ê khang-phāng, siōng tui hì-tâi-téng, ke-kiám-á khēng, khòaⁿ chit-ē-á hì-bóe-á--leh! Iáu ē kì-tit hit-chūn, só-ū ê ián-oân tī bú-tâi téng pài kui pài, kâ koan-chiōng iát-chhiú, lāu-jiát chhih-chhih, che sĩ kin-á-jit tiong-tàu ê hì-chhut tī chia kò chit-tōaⁿ-lòh, tōa-kó lú lúi lú tōa-siaⁿ, piáu-sī beh sòaⁿ-hì--a.

2010 nî 10 goéh tī tiān-sī tiong, khòaⁿ tiòh sin-bûn pò-tō: Mōa-tāu, Tâi-lâm-koán chòe-āu í-it, ū Liông, Hōng nng-thiaⁿ ê tiān-í-áⁿ-īⁿ. Thâu-ke chiap-siū hóng-būn ê sĩ, chhut lâi soan-pò, i ê piáu-chèng chiok bû-nāi leh piáu-sī, in-ūi êng-ūn khùn-lân, tng-kí liáu chíⁿ, hì-īⁿ ū-tēng tī 11 goéh-chhe, koaiⁿ mng chiām-thēng êng-giáp, tái-seng thēng--chit-ē-á, khòaⁿ sè lâi pān sū.

Hiān-chāi ták-ke liū-hèng 3D ê lip-thé tiān-í-áⁿ, siāu-liān--ê kui-kang phah tiān-náu, ū lāng chōⁿ liók-í-áⁿ-phìⁿ-á tī chhū lāi khòaⁿ, kám-kak pí hì-īⁿ khah sù-sī, hì-īⁿ ê ki-hâi, im-hiáng, ngē-thé siat-pī tòe bē tiòh sí-tâi. Koan-chiōng it-tit teh liū-sit, ē-sái-kóng nā bô-hoat-tō kái-chin, iáh-sī khah-chá koaiⁿ-koaiⁿ--leh, khah bē liáu hiah chē chíⁿ. Thiaⁿ tiòh siāu-sit ê hiong-chhin, lóng chiáⁿ m̄-kam, tái-ke sio-chio beh khi kâ hì-īⁿ sio-thīn, sè-hàn tī chia khòaⁿ tiān-í-áⁿ, tī chia iok-hōe khòaⁿ hì ê kì-tí, kám chin-chiáⁿ tō án-ne siāu-sit kah bô-tàng khòaⁿ? Sĩ-sè leh chin-pō, leh piàn-hòa, thâu-ke nā tòng-bē-tiāu soah beh siū--khí-lâi, bô-lūn lí sĩ kâu-chê-thian iáh-sī lí ē piàn-sin-thong, hì-koán nā koaiⁿ mng, siūⁿ beh khòaⁿ chit-tè-á hì-bóe-á? Mā píⁿ bô-lián! ❖

註：Tâi-san hì-īⁿ：大山戲院，現在合作金庫 ê só-chāi，閣有南台戲院、合作戲院、東亞戲院、鳳山戲院。

瑞根·父母話·台灣魂

5

Chhōe-kun Pē-bó-oē Tâi-oân-hūn

◎蕭蚶

語言是上帝賞賜人類上寶貴文化財產，特別是你我家己ê「父母話」--「祖先ê跋步，鄉土ê味素，阿母ê話，代代傳說。」(Chó-sian ê kha-pō, Hiong-thó ê bī-sò, A-bú ê oē, Tâi-tâi thoân-soeh.)

咱bat hōⁿ 人禁過講咱ê父母話，he是個禁ê人無水準，「毋識字兼無衛生」。個tau leh kóng ê話，既然是上帝賞賜，做你給提來用，免驚會 tài tiòh 「武漢肺炎」。

吳嘉祥寫〈歡喜就好〉hōⁿ陳雷(阮大城人)唱，其中唱講：「駛tiòh好車驚人偷，大厝歹擷掃，食 kah siūⁿ好驚『血壓高』，嬲某會 tòe 人走。」Hit句「血壓高」是華語，kap「偷，掃，走」押韻，台華合作，有意思；siáng講 bē-sái。

咱台灣人 chiáⁿ 有創意，心適ê「文化交流」。「Get out 車奮斗」、「I love you 愛 kah 流目油」。心情無好「Khimo báí」 「khimo chih有夠bái」(台日合作)。

心情誠好「khimo giang」。
心情有夠好「khimo spring giang」(日美台合作)。
美國ê佈道家「葛理翰」(Billy Graham)「比你 kah khah hám」。

「Thank you very much. Saⁿ khoⁿ hōⁿ 你買麻糬」。
「Sit down please. 這桶分你suh」。
「阿諾史瓦辛格」「阿諾甚麼碗糕」，另外一句「按怎死 to 性格」。❖

Ainoko (混血)「文化交流」

A-bú ê thiàⁿ sĩ siōng súi

阿母的疼是上癮

◎蔡榮信

A-bú ê thiàⁿ chhin-chhiūⁿ tng-lâu chúi, lí kâ goán cheng tī khe-chúí píⁿ, nng-bāng goán chá jít kín khui-ki hoat-íⁿ, hō goán hoe-lúí phang, kóe-chí tīⁿ, pēng-an tōa-hàn ē-tàng chhut-thâu-thiⁿ.

A-bú ê thiàⁿ chhin-chhiūⁿ teh chhiah-siū, lí kâ goán khng tī lí sin-piⁿ, kòe-sim kiaⁿ kiáⁿ-jī āu-bóe m̄ chiáⁿ-iūⁿ, sòaⁿ-thâu sòaⁿ-se sòa kat kui-kiū, khó-sim tán-thāi chit pak súi tō-iūⁿ.

A-bú lí ê chhiú-lō chin-chiáⁿ iū, tiām-tiām kâ goán sioh kâ goán siū,

chiam thoa sòaⁿ, goán sim-koaⁿ leh tiuh-tiuh-tōaⁿ, bô-oân bô-thàn chhiáⁿ goán tōa-hàn, nng-bāng Siōng-tè tàu-tīn lâi siū bāng.

A-bú ê thiàⁿ sĩ siōng-súi. lí bô-mê-bô-jit kâ goán chiàu-kò, súi-sí hòng-sàng leh chio-hō.

A-bú ê oē sĩ siōng-súi, chhin-chhiūⁿ àm-mī khé-bēng-chhiⁿ, chit pha chit pha teh kâ goán chhiō-lō, hō goán chit lō bô bē-lō, it-seng tè Chú kha-pō.

A-bú goán beh kám-siā lí, goán Chú sù-hok lí pēng-an hoaⁿ-hí. ❖

註：一、馬舒霍爾：梅山部落。
2、laku laku：著濃溪，布農族稱之。

愛玉子……
掖佇馬舒霍爾的天頂
種踎你的心肝底
愛玉子……
Laku laku 泉水
寬寬仔沃
恬恬仔淡
戀戀啊 奠奠啊 洗袂離 ❖

〈桃源愛玉子〉

紅肉李，紅肉李
參著糖，攪日子
大喙ㄟ，淋落去
彼粒頭殼攏是你
紅肉李啊攏是你
攏是你啦紅肉李

〈桃源紅肉李〉

◎崎仔頭赤子

Góa ê A-bú

◎Png Gêng-hông

á chhui, tâu-hū sim” bē kā góa kè-kàu.

A-bú bô thak chheh, mā m-bat jī, só-í tui goán ê kàu-iòk tō chhin-chhiūⁿ leh chhī pàng-soaⁿ-ke káng-khoán, sūi-chhī goán ka-kī ê chhī-chêng kap chō-hòa. Nā thak ū chheh, in koh khah kan-khó mā ē phah-piàⁿ thàn-chīⁿ hō goán thak, bē-hiáu thak-chheh--ê tō kó-lē goán khi òh kang-hu. Goán

Góa chiáh kah chia-nī chē hòe, tē-it-pái thèh pít siá “Góa ê A-bú.” Chū sè-hàn pē-bú lóng m-kam hō goán si ê gín-á chiáh khó. Góa téng-koán ū chit ê a-hiaⁿ, chit ê a-chí kap góa koh ū chit ê sió-tī-á. Pē-bú kan-ta òng-bāng goán pêng-an kián-khong sūn-sī tōa-hàn. Sui-bóng tī goán chit chióng thoán-thóng ê ka-têng, khah bē-hiáu piáu-tát tui chhū-lāi chhin-lâng ê koan-sim, bēng-bēng chai-iaⁿ sī beh piáu-sī ka-kī tui pē-bú ê koan-sim, sòa lóng êng phá-siaⁿ-sàu ê káu-khì lāi piáu-tát koan-sim. M-koh a-bú lóng ē thé-liōng chò cha-bó-kiáⁿ ê sim-ì, i chai-iaⁿ góa sī “to-

hit ê nī-tāi, òh sai-á sī chhōe-thâu-lō kap chhī oáh ka-kī siōng kán-tan iū-koh an-ún ê hong-hoat. Góa chhut siá-hōe kè-ang liáu-āu, chit-lō kiáⁿ--lāi chiah tauh-tauh-á thé-hōe tiòh siá-hōe sū, m-sī chhiūⁿ pē-bú kóng--ê hiah-nī kán-tan. Tng góa seng-keh chò lâu-bú ê sī, chin-chiàⁿ kám-siū tiòh a-bú sū-siōng kóng ê hit kù òe: “Chhiú phō hāi-jī, chiah chai pē-bú sī.” Hit-chūn chiah thé-hōe--tiòh chò sī-tōa-lâng ê iōng-sim. Kī-sit lán chū sè-hàn kàu chit-má, chò-hóe seng-oáh ê chêng-hêng í-keng ū kái-piàn, góa koh khah tin-sioh khah chá kap a-bú chò-hóe seng-oáh, khai-káng ê sī-chūn.

Kū-nī, a-bú bô-sè-jī siak tng kha-thâu-u, chit-má lóng m-káⁿ ka-kī kiáⁿ-lō, ū sī-chūn lián pàng sái-jiō ka-kī mā m-chai-iaⁿ. Hó-ka-chài! Jit--sí ū siá-khu hòk-bū-oán lāi tâu khòaⁿ-kò a-bú. In-ūi a-chí bô kè, ē-pō hā-pan tng-lāi chhū--nih, tâu hun-tam chiàu-kò pē-bú ê tàⁿ, pē-bú kan-khó pēⁿ-thiàⁿ ê tai-chi lóng lám tī i ê sin-chiūⁿ. Ták-kang e-àm góa lóng ê kap ang-sài tng-khì āu-thâu khòaⁿ a-bú, ū-sī a-bú m-chai i koh pàng sái-jiō, kō kah kui sin-khu, góa kap a-chí tō tòng-bē-tiâu ē kā i tōa-siaⁿ hoah. Tng khòaⁿ tiòh a-bú lâu-bák-sái ê sī, góa khòaⁿ--tiòh mā chin m-kam. “Pē-bú thiàⁿ kiáⁿ tng chúi lâu, kiáⁿ thiàⁿ pē-bú chhiū- bóa hong.” Góa chai-iaⁿ, i mā bē ài án-ni! Góa tui a-bú ê ài, sī éng-oán bē piàn--ê, òng-bāng a-bú ê sin-thé ē-tàng ióng-kiáⁿ chiáh pah-jī, hō góa ē-tàng hó-hó-á iú-hàu, góa beh tōa-siaⁿ kóng: “A-bú, góa ài-lí.” ❖

四常 ê 罪惡 kap 正義 ê 裁決

◎歹銅舊錫

(一)

你開銃 ê 時，敢有 nih 目？
我無辜 ê 翁婿 猶袂 食飽
甚至 拳頭 母袂 赴 liáp-ân (捏緝) 向你 cheng 落
你開銃 ê 時，心肝 因佇 佗位？

(二)

佇參加 戰爭 ê 時，心肝 已經 攏 交出來 矣
阮無 反抗 ê 力頭
上級的 口令 毋是 人性 ê 定準
袂赴 爭論 這錯誤 ê 血統
我真 歹勢，請 赦免 我這無 可能 赦免 ê 罪過
審判？我已經 判家 已無 期徒刑
無臭 滿 ê 戰事 毋是 我 thang 解 ê
我應該 kap 其他 少年 朋友 去讀 冊去 phāⁿ chhit-á
毋是 陷佇 烏煙 密 siám-siám ê 地獄
該死 ê 人 毋是 你翁，毋是 我
是……

(三)

地獄？你 毋是 上帝
是你 推揀 地獄 ê 隔界 來遮
你敢 會 驚惶？抑是 這干焦 是 收集 人頭 ê 遊戲
你 睏會 入眠？有 夢著 你上愛 ê 人無？
銃子 ê 重量 摺扁 你 ê 青春
閣有 我 ê 幸福
你敢 是 上帝？

(四)

毋是。請 諒情 我 ê 錯誤
我 ê 錯誤 是 生做 露西亞 ê 皇帝 ê 奴隸
有人 會 親像 審判 我 全款 審判 伊無
斯 當時 ê 光景 是一場 惡夢
驚惶 替我 開銃
嘛 奪走 我 ê 靈魂
我無 話 閣講 矣

(五)

墓就 佇後 花園。伊 上愛 ê 所在
祈禱 ē-sái 平和 結束
地獄 ê 召集 令成 做一只 一只 ê 銀紙
願你 平和 有一工 轉去 見著 你 ê 親人
啥人 愛 taⁿ 這個 罪？
來問 天頂 ê 上帝
若閣 一擺，你 會按 怎做？
你 毋免 是 獨裁 ê 奴隸 ❖

記：烏克蘭 頭件 戰爭 罪審判，一個 叫 Vadim Shishimarin ê 露西亞 阿兵 哥 hō 烏克蘭 法庭 判無 期徒刑。

悲傷 治療 悲傷

顛來 倒去 ê 命
Au 那來 那厚 ê 傷痕
Pū 那來 那冷 ê 快樂
笑容 風化 tī 微微 仔吹 ê 悲傷

掀開 心肝 頭無 才調 講 ê 苦
命運 消瘦 落肉 吟唱 規身 稀微
一港 悲慘 對 委屈 bùn 出

Hō 拖磨 標記 ê 靈魂
用 珠淚 邀請 疼惜
一滴 一滴 閃爍 ê 目汁
Kām 傷痕 ê 藥帖

為家 己
Kap 一帖 悲傷 治療 悲傷 ❖

文◎陳例雯
圖◎連宏珠

一个Hô-ló人òh客語ê感想

台語漢羅對照

Yit-ke Ho-ló-ngìn hòk Hak-fa ke kám-sióng

◎ Chhang Ngá-yì 鄭雅怡

南四縣腔客語羅馬字

Ngài he yit-ke Holo-moi. Holo-fa he ngài ke â-mê-fa. Vàn-se ngài lu hét thê kóng Holo ke sa-khî, vuk-hâ ke ngìn chhiòn-phu kóng Holo. Koi kiú yî-chhièn ngài lu síong-oi hòk Hak-fa lè, chúng-he yit-chhüt mò kí-fi. Kám-chhia Song-thi, ngài hi Sùn-kúng Thai-hòk thuk thi-ngi-ke sák-sù-pân ke sù-chiet, Chên Chhông-fat Mùk-sù tú-hó thê Sùn-Thai khôi Hak-fa ke kho-chhàng. Súi-yèn Hak-fa m̄-he pit-siú-kho, ngài me hi sién-siú.

Chên Mùk-sù yung Lò-mâ-sù lòi kâu Hak-fa. Yin-vi ngài hòk-ko Phák-fa-sù, án-nê lòi hòk Hak-fa lu ko kiak. Song-thi yu pùn ngài ngìn-süt Suk-fà-che, Phùng Hí-siu sîn-sâng, vàn-yû Lim Chhóng-yû mùk-sù thung Yù Suk-yin mùk-sù-ngiòng. Yá-têu Hak-kâ ke phèn-yû kóng Hak-fa thung ngài tá-choi-kú. Ngài-nên ko yung Hak-fa Lò-mâ-sù lòi siá email, siá line. Heu-lòi ngài yung Hak-fa siá lun-vùn, siên-thuk lun-vùn, me yung Hak-fa chhóng-chok, ko-chai thung-ko Hàng-chun-yen Hak-kâ Vî-yèn-fi ke Hak-ngí chùng-kô-khip ngìn-chun káu-sù, thung Kô-hiùng-sù chùng-séu-hòk Hak-fa kau-sù ke káu-sù. Chhin kám-chhia Song-thi ke yin-thô, vàn-yû yá-teú Hak-kâ sîn-sâng, phèn-yû ke then-sú.

Hak-fa he Thòi-vân-ngìn ke yit-chung mìn-chhuk ngi-ngièn, me he Song-thi sù pùn Hak-kâ chhuk-khiùn, Thòi-vân-ngìn thung chhiòn sù-kie ke ên-tièn. M̄-ko, yá-ha Thòi-vân ke pùn-thú ngi-ngièn, pâu-hàm Hak-fa, ngièn-chhu-mìn ke ngi-ngièn, vàn-yû Holo, chhiòn-phu yû seú-miét ke ngui-kí. Ngí-ngièn-hók-kâ fî-sòng seú-li, he-chún ngài-nên ko mò kok-siáng, ko mó tá-piang, thai-ngìn-sà ko-chai m̄ thung se-ngìn-è kóng chhit-kâ ke â-mê-fa, ya-teú pùn-thú ngi-ngièn pha mò ko 50-ngièn, lu voi chhiòn-phu sùt-thet. To ke sù-chiet, lu he khít thai ke vùn-fa chái-nan. Hak-kâ ke siên-pái, sù-ngìn, me he Chùng-lák Chóng-ló Kau-fi ke fi-yû Thu Phân Fông-kiet ng-sù yû kóng-ko: "Hak-fa chhùn-chhai, Hak-kâ chhuk-khiùn lu chhùn-chhai. Hak-fa seú-süt, Hak-kâ chhuk-khiùn me miát-mò-hi lé." Ngài-nên kám m̄-voi kiak-a hàng-thung, lòi chhióng-kiu chhit-kâ ke â-mê-fa nò?

Cho yit-ke Thòi-vân-ngìn, Thòi-vân ke ngièn-kiu-chá thung kí-tuk-thù, chhù-hi koân-fài chhit-kâ ke â-mê-fa, ngài me yû chit-yim hi then-sú Thòi-vân khi-thâ ngiok-sù ke pùn-thú ngi-ngièn. Tô kâ yit-ke-ngìn hòk Hak, kóng Hak, thuk Hak, siá Hak, kâu se-ngìn-è Hak-fa, ngài-nên ke â-mê-fa lu tô-kâ yit-sit fát-tén ke hî-mong.

Sîn-yok Sù-thù Hàng-chhon 2:1~4 yû siá-tó: Ng-sùn-chiet ke-ngit, Yâ-sù ke hòk-sâng chhi-sip chhai khiung-yong yit-ke thi-fông. "Fut-yèn yû sâng tui thiên-táng hâ-lòi, chhiong yit-chhün thai-fông chhôi-ko ke sâng, chhùng-mân kì-tên só chhò ke kúi-kiên vuk. Kì-tên yu khon-tó fó-sát ke hìn-è, fùn-khôi, lòk chhai m̄-yit-ke-ngìn sùn-hong. Kì-tên chhiòn-phu chhiu pùn Sùn-lin chhùng-mân, cheu Sùn-lin só-sù ke chhòi-nèn kóng-chhut phét-chung ke fa."

Án-nê khó-kien, Hak-fa sùt-chhai he Song-thi sù pùn ngài-nên thit-sù ko pó-kui ke vùn-fa chù-sán. Hak-fa he Song-thi pùn Hak-kâ chhuk-khiùn ke chuk-fuk. Chóng-ló Kau-fi thê Thòi-vân siên-kau yit-pak ng-sùp-chhit ngièn, yit-chhüt chhin chu-chhung kok chhuk-khiùn ke â-mê-fa, yung â-mê-fa lòi chhòn fuk-yim, yung â-mê-fa lòi cho-lí-pai, kâu chú-ngit-hók, ko fân-yit kok-chung â-mê-fa ke Sùn-kín pán-pún, phièn-sip kok-chung â-mê-fa ke kau-chhòi. Yá he ngài-nên ke sin-ngióng chhièn-pi só liù-hâ-lòi ke chhin chiáng ke kiok-chiak. Kì-tên me vi-chhók Thòi-vân pùn-thú ngi-ngièn ke tang-kín, chhùi-kóng, kien-lip chhin hó ke kí-chhú.

Yá-ha Thòi-vân pùn-thú ngi-ngièn chang sî-yeu fúk-hin ke sù-chiet, kau-fi ko-kha yin-kôi khi chhai sin-ngióng chhièn-pi ke kí-chhú táng-kô, cho sa-fi ke siên-tí, thung sa-fi khiung-ha lòi tá-piang, chün-kiu Thòi-vân-ngìn ke â-mê-fa. ❖

我是一个Hô-ló婦女。台語是我ê母語。Chêng細漢我就tòa tī講台語ê社區，親人攏講台語。久久以前我就想beh òh客語，總是一直無機會。感謝上帝，我去成功大學讀第二個碩士班ê時，曾昌發牧師tú好tī成大開客語ê課程。雖然客語m̄是必修課，我mā去選修。

曾牧師用羅馬字kà客語。因為進前我bat òh白話字--過，按呢來òh客語就ke khah緊。上帝koh hō我sék-sái邱淑華姊、馮喜秀先生，koh ū林暢有牧師kap游淑英牧師娘。Chiah-ê客人朋友講客語kap我開講。阮koh用客語羅馬字來寫email、寫LINE。後來我用客語寫論文、宣讀論文，mā用客語創作，koh通過行政院客家委員會ê客語中高級認證考試，以及高雄市中小學客語教師ê考試。Chiâⁿ感謝上帝ê ín-chhōa hām chiah-ê客人老師、朋友ê tau-kha-chhiú。

客語是台灣人ê一種民族語言，mā是上帝賞賜hō客家族群、台灣人kap全世界ê恩典。M̄-koh，現此時台灣ê本土語言，包含客語、原住民ê語言，以及台語，攏總有消滅ê危機。語言學家非常煩惱，假使咱koh無覺醒，koh m̄肯拍拚，大人koh無beh kap囡仔講家己ê母語，chiah-ê本土語言恐驚免koh 50冬，就會全部無了了。到hit-ê時，就是極大ê文化災難ah。客家ê前輩、詩人mā是中壢長老教會ê會友杜潘芳格女士bat講--過：「客語若存在，客家族群就存在。客語若消失，客家族群也會散了了無去。」咱敢猶無beh緊行動thang搶救家己ê母語？

做一個台灣人、台灣ê研究者kap基督徒，除去關懷本身ê母語以外，我也有責任去幫助台灣其他弱勢ê本土語言。Ke一个人òh客語、講客語、讀客語、寫客語、kà囡仔客語，咱ê母語就會ke一絲仔活--teh ê希望。新約使徒行傳2章1~4節án-ne寫：「五旬節ê期已經到，耶穌ê學生聚集tī一所在。忽然tùi天有聲，親像大風teh吹，充滿in所坐規間ê厝。就有teh分開ê舌，出現hō in看見，親像火ê舌，歇tī tak人ê頂面。In攏受聖神充滿，才開嘴講別樣ê腔口，是照聖神所賞賜in講--ê。」

Án-ne可見，客語實在是上帝賞賜hō咱ê特殊koh寶貴ê文化資產。客語是上帝hō客家族群ê祝福。長老教會tī台灣宣教kàu-taⁿ 157年久，一直真注重各族群ê母語，用母語來傳福音，用母語來做禮拜、kà主日學，koh翻譯各種族語ê聖經版本，編輯各種族語ê教材。這是咱ê信仰前輩所留--落來chiâⁿ súi ê kha-jiah。In也為著台灣本土語言ê釘根、推廣建立chiâⁿ好ê基礎。Taⁿ台灣本土語言tng需要復興ê時陣，教會koh-khah應該khia tī信仰前輩ê基礎頂頭，做社會ê先知，kap社會做陣來拍拚，拯救台灣人ê母語。❖

Ka-tiāⁿ Ki-tok Tiúⁿ-ló Kàu-hōe siat-kàu 70 chiu-nî hōe-kò

Ka-tiāⁿ chhit-cháp nî chêng
Tē-hng bê-sin bô pêng-chêng
Mô-kúì sì-kòe teh chhiòng-hêng
Chhòng-tī peh-siⁿ bô an-lêng
Chhù-lāi tōa-sòe bô pêng-an
Mng-sin pài-pút kiú pang-chân
Bô-pō bô-lō chhōe Iā-soⁿ
Chhōe-kiú hok-im Chú khòaⁿ-kò
Siōng-chú lín-bín khui oah-lōⁿ
Táh-chhut sin Chú ê kha-pōⁿ
Hoán-hóe lí-khui chêng chōe-ok
Mô-kúì pek-lâng jip thian-kok

◎Tēⁿ Ka-tián

Chhōⁿ-sin sin-tō chin kan-khóⁿ
Oan-lí chū-hōe kiáⁿ hng-lōⁿ
Ū-sí khe-lâu kap hōng-thāiⁿ
Oh-tit kòe-khe khi lé-pàiⁿ
Sin-tō ū sin ê kī-thāiⁿ
Chhòng-siat kàu-hōe pún-só-chāiⁿ
Tâng-sim kī-tó tâng lé-pàiⁿ
Khòaⁿ-kīⁿ Siōng-chú hó an-pāiⁿ

Sait-kàu kòe-thêng ū hong-éng
Sin-sim óa-khò ū tit-sèng
Ōng-bāng chū-hōe ōe kú-tng
Khí-chō sin ê lé-pài-tng
Tâng-sim kī-tó tâng phah-piáⁿ
Keng-lék tōa-mng ê sū-kiáⁿ
Tāi-ke ló-lék chē hiòng-chêng
Khòaⁿ-kīⁿ kàu-hōe ê hùn-heng

Lék-jīm thoan-tō kap bók-su
Oan-lí Hái-pō Chú jī-lúⁿ
Tāi-ke saⁿ-thiáⁿ tâng phah-piáⁿ
Hùn-heng sèng-hōe tiàm tī-chiaⁿ
Chhut-chīⁿ chhut-lát tâng hók-sāiⁿ
Saⁿ-chhin saⁿ-thiáⁿ tâng keng-pàiⁿ
Ín-chhōa hōe-iú bī-sin-chiáⁿ
Siōng-tè chiok-hok chiok kàu-giáh

Hōe-kò kàu-hōe ê lék-sú
Lán tòe sí-tāi tòh hiòng-chêng
To-goán hiàn-sin hō Chú éng
Chiáⁿ-chòe Kí-tok ê cheng-peng
Un-khùn kī-tó bô-si-thêng
Khùn thak Sèng-keng bô-ài-éng
Jīn-bat sin-gióng ê khoán-sit
Bēng-pék hok-im ê pún-chit
Su-sióng sin-hák ê ì-gī
Sít-chiān Chú tiāⁿ ê tō-lí

Keng-kòe chhit-cháp ê chiu-nî
Sū-hōng bô-hun jit kap mī
Khún-kiú Sèng-sin pang-chân goán
Tòe Chú kha-pō kàu éng-oán ❖

Chhím抱伊返--來，Snoopy哥哥kā號名「妹妹」。頭一站á發現伊à吃魚，phòng-phòng ê金絲白毛，足成波斯貓，想講不如另外號一個名，叫「A-niau」（阿貓）。自按呢，我lóng佢伊講台語，叫貓咪抑是niáu～，伊lóng會應。

天公伯特別安排A-niau來kap我做伴，伊不時kā我綴tiâu-tiâu。朋友足佢意伊，搶欲kā翕相，相爭boeh kā抱咧搶鏡頭，袂輸model。佢刺耙耙ê Malukhōh比起來，A-niau是溫馴無塊比，真正是khiáu-khi léng-lí ê美人狗。自從抱伊轉來，伊就無愛睏籠仔。我就提紙篋仔來客廳，chū 1個專用膨床hō歇睏。伊若有看著我就好，我是伊唯一ê倚靠。一半擺仔我出張，交帶哥哥照顧伊，伊會暝日phak tī門口等我，腹肚iau才勉強吃。

* *

Oankuh仔厝--裡ê時，哥哥攏愛牽出去散步。哥哥嫌A-niau纏跣絆手，毋hō綴。A-niau tō khímō báí，刁持走去人ê眠床頂放尿，hōng擄尻川賴。Oankuh是黃金獵犬，kau-chhiāng大漢，足好性，對A-niau足好意，phak仔土跣，隨在A-niau peh khít lih伊ê身軀頂chhū滑溜。A-niau煞kā Oankuh siáⁿ kah豬哥nōa sōe規土跣。差siuⁿ-chē lah，kin-pún無可能揀做堆。

A-niau原本ê主人專門飼貴賓狗，單單一隻瑪爾濟斯，第一胎就生3隻。A-niau滿月ê時，主人看伊較giát，揀龜弄甕，chiáⁿ活潑。伊來阮兜彼當陣，Malukhōh tng leh吃心臟藥仔，無愛chhap--伊，A-niau tō草蜢弄雞公，有夠孽。社區十字巷路角間，有一隻烏狗chiáⁿ pháíⁿ，bat kǎng咬著傷。A-niau行過hia看tiòh「小黑」，偏偏去kā弄，bô leh kā sin-táu，激kah主人出來罵：「Lín狗仔hiah細隻，m顧hō好，咬著傷bô負責喔！」我學hō厝內ê人聽，A-niau tō頭

阿貓好狗命

◎張淑真

仔phe-phe，眼神顯示「bô leh kiaⁿ lah」。敢是「狗丈人勢」，靠勢？不而過，伊普通時其實tiām chih-chih，bē烏白吠，人人呵咾有家教。若無看著伊，chhù-piⁿ根本m-chai goán tau有一个溫馴ê瑪爾濟斯小姐。本底我佢意ê狗若m-sī白色、長毛、母--ê，這款條件kan-nā瑪爾濟斯才有niā-niā。伊有濟濟優點：嬌、巧、較袂lak毛、bô啥臭hiàn味、好教bē神經質亂吠、會顧家、勢sai-nai、骨頭勇、平均歲壽較長……。

* * * * *

A-niau ài有伴，仔厝內綴chiūⁿ綴lòh，連睏mā tòe來房間；日時綴出綴入，我若bô方便係伊去，kā伊安慰一下，伊會乖乖去仆仔伊ê位，頭ng門口等我轉來。毋過，伊若看我緝公事包，無欲係伊出去，伊會後跣thèⁿ koân，前跣giá起來tah我ê跣腿，jiàu我ê公事包，無hō tòe袂煞lih，姑不終才允伊，kā品講：「出去bē-sái吵喔！」無論去地政所、稅務局，抑是客户hia，伊攏無聲無說，hiah-ê辦事員攏呵咾kah，足愛kā抱，想欲kā留落來。一半擺仔我無方便係伊做伙出門，in顛倒會問：「Lín A-niau無來？」

老母帶我chia ê時，我會叫A-niau顧阿媽，伊就會去khù跣阿媽ê邊仔，平常時kan-nā A-niau會弄阮tài憂鬱ê阿母笑。A-niau專門顧電鈴，電

話若響，伊驚阿媽無聽著，嘛會叫人來接。

A-niau來chiáⁿ年，Malukhōh tō離開goán，A-niau iā轉大人，m-koh，伊身體hiuⁿ-hiuⁿ，月事來洗táp-táp tih-tih，chiah hō我看tiòh伊查某人ê款。獸醫建議kā縛掉，khaⁿ séⁿ bak-bak tak-tak。朋友便若o-ló伊chiah嬌，「ná ê bōi hō生？有夠bô chhái！」平平是狗仔，Malukhōh嬌是嬌，毋過赤kah bē顧chih，特別是伊咧食物件，絕對bē-sái倚去伊ê碗piⁿ，毋知ê人若kā sóa碗，抑是去祛落tī伊碗邊ê食物，無一个無hō咬著傷。A-niau tō bē hiah-nī歹，乖kah。

A-niau ài主人做伴，袂堪lih單獨顧厝，若超過半工，伊會憂愁流目屎，閣較久就會著憂鬱症。一半擺仔放伊孤單，伊會抗議，若無加倍kā惜惜袂繼lih。有一擺，我暗時食pháiⁿ腹肚，半暝連繼漏幾nā擺，伊就tòe來khók便所門，想講媽媽毋知按怎？顛倒哥哥做伊睏，無問kah半聲。阿媽tiāⁿ講：「A-niau比人較價值，以早ê狗仔to無通hiah hó-khang。伊出門毋捌縛索仔，lóng hōng抱tiâu-tiâu，坐車四界迢迢，逐工妝嬌嬌，食好做輕可，袂輸少奶奶，hōng惜命命。」阿公嘛bat講：「Tō ài做太平狗，m-hó做亂世民。」A-niau hōng惜命命，伊ê相片真正有較chē。

* * * * *

A-niau仔2007年3月14日出世，陪伴我15年koh 8個gōa月。伊勇敢對抗心臟病ê病痛千thóng工，m-bat大聲哀叫haiⁿ-chhan，kan-nā kā我黏牢牢。我若出門超過半晷才轉來，伊會細聲hiⁿ--兩-聲，表示sai-nai。原來動物若有病痛，會家已去揣藥草吃，伊kan-nā ài人陪伴疼惜。2022年12月7下晷，A-niau仔伊bat陪我去做禮拜ê教會對面彼間寵物病院安息。看著伊睏睏去，我懇求上帝守護伊去kap Oankuh會面。❖